

Flummet lyfte klass 9A

I ett av de sista avsnitten av SVT-serien *Klass 9A* begär eleven Anibal oväntat ordet mitt under en lektion i svenska med läraren Gunilla Hammar Säfström. Han ser allvarlig ut när han förklarar att klassen vill att de nya lärarna som programmen kretsar kring stannar kvar efter seriens slut.

– Det har blivit mycket bättre för oss. Ni lär bättre, ni pratar med oss, ni pratar om hur det är hemma.

En flicka, Amina, räcker upp handen och fyller i:

– Vi lär oss mycket och vi glömmer inte det vi lär oss.

Scenen sätter några viktiga frågor i blyxtbelysning. En handlar om kollektivet kontra individen. Eleverna har på eget initiativ pratat sig samman till en gemensam önskan. Anibals och Aminas sätt att uttrycka den gör tydligt att klassen har fått ett *vi*, en kollektiv identitet. Det överraskar mig faktiskt. Skolan är en spegel av samhället och svensk skola av idag är precis så individbaserad som hela det system som omger den. Valfriheten, som blivit ett valtvång, och backlashen mot den så kallade flumskolan har gjort att värden som gruppgemenskap och solidaritet hamnat i skuggan. Det var störande i början av teveserien att så lite tycktes göras för att bygga upp klassen som grupp. Jag tröstade mig med att eleverna ju gick i nian och snart skulle skiljas åt, det var med andra ord kanske ändå för sent. Men alltså inte. I takt med att de nya lärarna har stärkt eleverna så har de också utvecklat ett *vi*.

Slående är även det Amina säger: att eleverna inte glömmer det de lär sig. Det uttalade målet – att med hjälp av handplockade superlärare under en enda termin höja klass 9A:s betyg från den absoluta botten till en nivå bland de tre bästa klasserna i Sverige – fick mig att känna att den gamla devisen "lära för livet" aldrig varit mer passé. Uttrycket var ironiskt redan när det stod som titel för en teveserie på 70-talet men nu duger det inte ens att ironisera över, så glömt känns det med dagens fokusering på tidiga betyg och ständigt mätbara resultat. Men kanske inte ändå. Superlärarnas höga förväntningar lyfter kunskapen så djupt in i eleverna att den fastnar. Åtminstone känns det uppenbarligen så för dem medan de fortfarande är mitt uppe i lärandet.

Även det som Anibal säger får mig att studsa en aning: att det är bra att lärarna lägger sig i hur eleverna har det hemma. Det har varit tydligt igenom hela serien att lärarna har vinnlagt sig om att se sammanhanget runt varje elev. Ibland, har jag känt, på ett sätt som kanske har varit alltför påträngande. Skolforskaren Ulla-Karin Nordänger vid Kalmar högskola har betonat vikten av att låta alla barn – flyktingbarn, missbrukarbarn, skilsmässobarn – vara framför allt skolbarn när de är i skolan, allt för att göra det lättare för dem att frigöra sig från en tung bakgrund och fokusera på utbildningen. Jag tror att hon har rätt, men serien illustrerar komplexiteten. Precis som i dokumentärfilmen *Vikarien* från 2006 så har en hel del av eleverna det så pass tufft utanför skolan att lärarna inte har något val om de ska få ungarna att fungera: de måste ta itu med problemen hemma.

Läraryrket är, möjligtvis tillsammans med vissa vårddyrken, det enda där man kan hoppas på att bli älskad – verkligen älskad – för det man gör i sin yrkesroll. Det har också den här serien visat; det har inte bara varit nationella prov och studieteknik och en timme matte hemma varje dag, det har också varit många kramar, många mjuka samtal, många nära förtroenden, en hel del tårar (sista avsnittet!) och väldigt mycket skratt. Flum, om man så vill.

Sverige tappar i internationella kunskapsmätningar som PISA. Det är inte så allvarligt som det låter, eftersom vi inte förlorar absolut kunskap utan bara halkar nedåt på listan när andra länder avancerar. Men ändå: tänk om tappet beror delvis på att vi backat från den så kallade flumpedagogiken? För bland de många och stora förändringar som skakat skolan sedan 80-talet så finns det med: individualiseringen, resultatfokuseringen, det allt hårdare klimatet. Ifrågasättandet av en vetenskapligt baserad pedagogik som hade utvecklats ända sedan 1920-talet, med starkt inflytande från stora internationella pedagoger som amerikanen John Dewey. Tänk om vi inte bara behöver mer kunskap utan också mer flum? Det känns i alla fall som om eleverna i klass 9A ber om båda.

Katarina Bjärvall

frilansjournalist och författare till *De livsviktiga. Berättelser om lärare* (2007)